

تحلیلی بر کیفیت ایجاد آسایش حرارتی توسط ساباطها در بافت های شهری تاریخی؛ مطالعه موردی ساباط های بافت تاریخی ناین

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۳/۱۳

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۴/۲۶

کد مقاله: ۵۰۸۰۲

علی پوربافرانی^۱

چکیده

ساباط از عناصر معماری فضاها شهری ایران است که هنوز در گذرهای بسیاری از شهرهای تاریخی مانند ناین یافت می شود. اقلیم و ویژگی های اقلیمی از عوامل تأثیرگذار در طراحی معماری است که علاوه بر عملکرد پوشاندگی و خلق فضای مضاف، در ساباطها نیز لحاظ شده است. بر اساس بررسی های صورت گرفته تاکنون پژوهشی که به مطالعه ساباط های بافت تاریخی ناین و به خصوص تحلیل های اقلیمی این عناصر پرداخته باشد انجام نگرفته است. لذا پژوهش حاضر برای نخستین بار به شناخت و بررسی ساباط های این شهر می پردازد و درصدد واکاوی و بازشناسی نقش و کارکرد ساباطها در ایجاد شرایط آسایش حرارتی و مطلوب کردن دمایی گذرهای پیاده بافت تاریخی ناین، می باشد. روش گردآوری اطلاعات کتابخانه ای - میدانی و روش تحقیق تحلیلی - توصیفی است. با مطالعات انجام شده آشکار شد که با طراحی و ساخت ساباط با ویژگی های معماری و کالبدی خاص خود (کشیدگی، ابعاد، مصالح و سازه)، نقش و کارکرد اقلیمی در ایجاد آسایش حرارتی و مطلوب سازی دمایی گذرها نیز بر آن مترتب می شود. به منظور ایجاد آسایش حرارتی در گذرها و کنترل مؤلفه تابش از جداره های داخلی گذر (دمای متوسط تشعشعی) هر یک از این ویژگی های کالبدی ذکر شده زمینه هایی را در گذر به وجود می آورند که در مجموعه ساباط در راستای تعدیل و خنثی کردن تأثیرات چهار متغیر تبادل تابشی، تبادل همرفتی، تشعشع موج بلند حرارت و هدایت حرارت، مؤثر بوده و کارآیی دارند. تعدیل و خنثی نمودن اثرات تشعشع بازتابشی با زمینه سایه اندازی ایجاد شده است که در ناین درصد فراوانی (ده ساباط) ساباط های گذرهای شرقی - غربی که در تابستان سایه مناسبی ندارند و همچنین طول سایه اندازی این ساباطها - بر خلاف پنج ساباط شمالی جنوبی - بیشتر است. استفاده از پوشش های گنبدی، مصالح با بافت زبر، رنگ روشن و ظرفیت حرارتی بالا از دیگر اصول معماری ساباطها محسوب می گردند که به عنوان مکمل سایه اندازی در کاهش دمای سطوح مجاور و فراهم نمودن آسایش حرارتی گذرها نقش برجسته ای دارند.

واژگان کلیدی: ساباط، گذر تاریخی، تحلیل کالبدی-اقلیمی، آسایش حرارتی، سایه اندازی، ناین.